

folklor/edebiyat - folklore&literature, 2025; 31(4)-124. Sayı/Issue - Güz/Fall
Prof. Dr. Emel Kefeli Armağanı

Söyleşi/Interview

Prof. Dr. Emel Kefeli ile Hayata ve Akademiye Dair...

Prof. Dr. Emel Kefeli

Mihrican Aylanç: Değerli hocam merhaba... Türk edebiyatı araştırmalarına özgün inceleme yöntemleri, araştırma sonuçları ve karşılaştırmalı yaklaşımlar kazandıran çok kıymetli hocamızsınız. Sizin öğrenciniz olmanın mutlu gururunu, ayrıcalığını akademik yaşamımızda hissediyoruz. *folklor/edebiyat* dergimizin 124. sayısını biz öğrencilerinize verdiğiniz emeğin görünürlük kazanmasını, çalışmalarınızdaki öncü adımların, ufuk açıcı görüşlerinizin yeni yetişen bilim insanlarımıza yol göstermesini dileyerek size armağan ediyoruz. Türk edebiyatı incelemelerinde tarihi, tematik ve biyografik çalışmalar evresi yaşanırken siz yenilikçi yönetsel araştırmalarınızla evrensel bir açılımı öne çıkardınız.

İnsan, mekân, dil, kültür, kimlik ve edebiyat ilişkilerini edebiyat coğrafyası (Akdenizlilik) bağlamında yorumladınız. Çeviriler, batı edebiyatı ve akımlar, karşılaştırmalı incelemeler konusunda yol gösterici oldunuz. Edebî eser incelemelerinde içerik kadar yapı unsurlarına, anlatım tekniklerine işaret ettiniz. Yine bizler gibi öğrenciniz olan Ergün Tanlak, çalışmalarınızla ilgili bu akademik bibliyografik odaklanmaları ve üretimlerinizi giriş bölümümüzde ele aldı.

Biz ise Haluk Öner ve Serap Aslan Cobutoğlu ile birlikte sizinle çok sesli bir söyleşi yapmak istedik. Çocukluğunuz, aileniz, sosyal ve sanatsal odaklanma biçimleriniz, akademik yaşantınız, bilimsel tutumlarınızı sizden dinlemek istedik.

Haluk Öner: Çocukluğunuzda üniversite yıllarına geçen süreyi biraz anlatır mısınız? Hangi şartlarda büyüdünüz? Çokkültürlü bir ailede büyümenin sizin açınızdan değeri, önemi neydi?

Emel Kefeli: Mutlu bir çocukluk geçirdim. Birkaç evin tek çocuğu olmak güzeldi. 4-5 yaşlarında babamın görevi nedeniyle Fas'a gitmemiz, küçük yaşta farklı yerler ve insanlar görmek zihnimde renkli izler bıraktı. İlkokul yıllarımdan sonra Notre Dame de Sion'da geçirdiğim 8 yıl bana direnmeyi, hayatta disiplinli olmayı kendime güvenmeyi öğretti. Sorumluluk anlayışımı geliştirdi. Ama disiplin ve sorumluluk anlayışı biraz da annemden bana miras kaldı. İlkokuldan itibaren hep iyi öğretmenlerle karşılaşmak en büyük şansım. Bir ayırım yapmak istemem. Her birinin üzerimde emeği olduğunu ve her birinden bir şeyler öğrendiğimi düşünüyorum.

Babamın çevresi çok geniştir. Farklı ülkelerden gelen, farklı diller konuşan meslektaşları, dostları ile küçük yaşlardan itibaren karşılaşmam bana benim yaşadığım çevrenin dışında başka ve renkli bir dünyanın olduğunu daha çok küçükken öğretti.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

Serap Aslan Cobutoğlu: Ailenizden biraz daha bahseder misiniz?

EK: Babamın işlerinin yoğunluğu nedeniyle birlikte fazla zaman geçirebildiğimizi söyleyemem. Ama beraber sinemaya giderdik, açık havada zaman geçirmeyi severdi. Dağ bayır dolaşırdık. Bana çevredeki otlardan ve yararlarından söz ederdi. Astronomiye merakı olduğundan geceleri yıldızları anlatırdı. Anneannemle de gezerdik. Balat, Eminönü, Beyoğlu, Kuzguncuk.. Artık o gün aklına neresi gelirse. Birlikte farklı yerlere gitmeyi severdik. Hatta Rabat'ta yaşarken bir kez kaybolduk. Zar zor evin yolunu bulduk. Babamı 16-17 yaşlarında kaybettiğim için hayatıma yön veren kişi, hayattaki en büyük desteğim annem olmuştur. Muhafazakâr ve temkinli bir kadındı. Benim sivri yönlerimi törpüleyen bir arkadaşı benim için.

Nesrin Kefeli- Emel Kefeli

Şimdi sevgili kızım Nesrin -her konuda anlaşılmazsak da- küçük ailemizin en etkin üyesi ve benim sanatsever arkadaşım.

SAC: Akademik kariyerinize nasıl başladınız? Bu sizin için güç mü kolay mı oldu? Nerede ve ne zaman karar verdiniz? Sizi kim teşvik etti?

EK: Renault fabrikasında yönetici asistanı ve tercüman olarak çalışmaya başlayacaktım. Prof. Dr. Saim Yeprem ve Prof. Dr. Bekir Topaloğlu bayram ziyaretine gelmişti. Çalışmaya başlayacağımı söyleyince M.Ü. İlahiyat Fakültesinde Fransızca okutmanına ihtiyaçları olduğunu, üniversitede çalışmamın daha iyi olacağını söylediler. Babamın da isteği bu yöneydi aslında. Ben de kabul ettim. Böylece Marmara Üniversitesindeki maceram başlamış oldu. Önceleri İlahiyat Fakültesinde Fransızca dersleri verdim.

Sonra Fen-Edebiyat Fakültesi kurucu dekanı Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız, o yıllarda yeni kurulmakta olan Fen-Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümüne aldı. Bir süre Eğitim Fakültesi Fransız Dili ve Eğitimi Bölümünde ders verdim. Prof. Dr. İnci Enginün ile tanışmam akademik hayatımın başlangıcı oldu. Desteği ve teşvikleri için kendisine minnettarım. Prof. Dr. Mehmet Kaplan Hoca da bu yıllarda fakültede lisansüstü programda ders ve seminerler veriyordu. Kendisi ile zaman zaman konuşma fırsatı buluyordum. Türk edebiyatı çerçevesinde çalışmamın yararlı olacağını, Zeynep Hanım ile çalışabileceğimi ama öncelikle Osmanlı Türkçesi konusunu halletmem gerektiğini söylüyordu. Nasıl çalışmam gerektiği konusunda da bilgi veriyordu. Bu destekler beni cesaretlendirdi. Böylece Yeni Türk Edebiyatı alanına yöneldim.

Lisansüstü çalışmalarım sırasında Yeni Türk Edebiyatı alanında İstanbul'da ders veren tüm hocaları tanımak, Prof. Dr. Ömer Faruk Akün, o yıllarda yardımcı doçent olan Prof. Dr. Necat Birinci, Prof. Dr. Kâzım Yetiş, Prof. Dr. Sema Uğurcan'dan ve M.Ü. Eğitim Fakültesi'nde tanıştığım Prof. Dr. Birol Emil'den ders almak, Prof. Dr. Abdullah Uçmanı'ı ve Prof. Dr. Orhan Okay'ı tanımak benim için büyük bir şans oldu. Sevgili arkadaşım Sema Uğurcan'ın desteğini de anmadan geçemem.

İnci Enginün-Emel Kefeli-Zeynep Kerman-Sema Uğurcan

Tabii ki karşılaştığım zorluklar da oldu. Yeni bir alan ve 4 yıllık lisans eğitiminin eksikliğini tamamlamak en büyük zorluktu. Elimden geldiğince okumaya, öğrenmeye ve karşılaştırmalı bir gözlemlerle Türk edebiyatının inceliklerine vakıf olmaya çalıştım ve hâlâ çalışıyorum. En kıymetli teşvik hocalarımdan gördüğüm destek oldu.

MA: *Fransız dili ve edebiyatı eğitiminden sonra Türk edebiyatına yönelmenizi sağlayan etmenlerin neler olduğunu merak ediyoruz.*

EK: Fransız dilinin ve kültürünün Türk edebiyatına katkılarının ne denli fazla olduğunu lise yıllarında fark ettim. Lisans döneminde 'Karşılaştırmalı Edebiyat' sertifikası kapsamında aldığım derslerin de etkisi oldu. 12 yıl süreyle okuduğum ve öğrendiğim bir dil ve kültürü kendi

kültürüme katkı sağlayabilecek bir yönde kullanmayı tercih ettim. Fransız kültürüne bir Fransız kadar katkım olamayacağını da düşünerek Türk edebiyatına yönelmeyi tercih ettim.

HÖ: *Yalnızca akademiye değil edebiyata adanmış bir ömür... Yetiştirdiğiniz öğrenciler, öncülük ettiğiniz çalışma alanları... 40 yılı aşan emek... Başlarken sizin için örnek başka şahsiyetler var mıydı?*

EK: Akademik kişiliğimin oluşmasında Türk edebiyatı alanında tanıdığım – başta İnci Hanım ve Zeynep Hanım olmak üzere bütün hocalarımın ve Fransız Filolojisinde derslerini hayranlıkla izlediğim Prof.Dr. Nesterin Dirvana'nın ve dile bakış açımı geliştiren Prof. Dr. Berke Vardar'ın ve Adnan Benk'in etkisi var diyebilirim. Lise yıllarında bana edebiyatı sevdiren de edebiyat öğretmenimiz Leylâ Nimet Başak Hanım olmuştur. İlginç bir tesadüftür ki o da Mehmet Kaplan'ın öğrencisiydi. Tanıdığım her hocadan bir şeyler öğrendim. Aslında tanıdığım ve değer verdiğim herkes küçük ya da büyük bana bir şey öğretir.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

MA-HÖ: *Karşılaştırmalı çalışmalar yaptınız. Karşılaştırmalı edebiyat disiplininin ilkeleri sizce nelerdir? Türk edebiyatını literatürde nasıl konumlandırırsınız?*

Karşılaştırmalı edebiyat farklı kültürler arasındaki etkileşimi inceleyen edebiyat tarihi kadar sosyal tarih incelemelerine de katkı sağlayan bir alan. Edebî eserin yaratılış sürecine ışık tutması onu eleştiriye de yaklaştırıyor. Millî edebiyat merkez alındığında farklı kültür ve edebiyatların millî edebiyata katkısı ve etkisi açısından ele alınabileceği gibi millî edebiyat malzemesine farklı bakış açıları getirecek bir yöntem olarak da düşünülmeli. Bugün artık edebiyat milli sınırlarda kalmıyor. Dijital ortam, çeviriler tüm dünya edebiyatlarını gözle-

rimizin önüne seriyor. Edebiyat adeta birbirini tamamlayan anlatılar bütünü gibi. Burada etkileşim de var, yeni bakış açıları, yeni kültürler...Özetle bir dünya belleği. Bu durum disiplinlerarası düşünmeyi de gerektiriyor. Karşılaştırmalı edebiyatta millî edebiyatı odak noktamıza koymamız gerektiğini düşünüyorum. Kapsayıcı, eleştirel düşünmeyi öğreten kültürel farkındalık ve kültürel bilinç kazandıran bir alan olarak görüyorum.

Zengin birikimiyle Türk edebiyatının bu alanda özel bir yeri olmalı. Geçmişten günümüze edebiyatımızın temel eserlerine karşılaştırmalı gözlemle bakacak, yüzyılları tarihi ve sosyal bağlamları ile karşılaştıracak ekip çalışmalarının edebiyatımız açısından önemli buluyorum. Edebiyat tarihlerinde de doğu ve batıdan tesirler konusunun somut örneklerine yer vererek hazırlanacak bölümlerin değerli olduğunu düşünüyorum.

HÖ: *Aldığınız lisans eğitiminin karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarınızın temel kaynaklarından biri olduğunu biliyoruz. Yanı sıra yeni Türk edebiyatı sahasında size katkısı yahut sizin için dezavantajları oldu mu?*

EK: Katkısı çok. Aynı dönemlerde farklı coğrafyalarda gelişen edebiyatların birbirleriyle etkileşimini izlemek sadece Fransız edebiyatına değil, tüm Avrupa edebiyatına hâkimiyeti gerektiriyor. Bu birikimi de lise yıllarımda felsefe ve edebiyat doktoralı Fransız hocalardan aldığım dersler ve lisans yıllarıma borçluyum. İlkokuldan itibaren aldığım sağlam eğitim ve mesleğini gerçekten seven öğretmenler en büyük şansımı diyebilirim.

HÖ: *Edebiyat coğrafyası sahasında yaptığınız, yaptırdığınız çalışmalar büyük boşluklar doldurdu. Öncü oldunuz. Sizce bu sahada bundan sonra neler yapılabilir?*

Edebiyat coğrafyası artık disiplinler arası bir alan. Başlangıç çalışmaları yazarların belli bir coğrafyayı ele alışları, halkların yaşamı, betimlemeler, metaforik yapı olabilir. Ama şimdiden sonra siyaset bilimi, tarih, coğrafya, edebiyat, antropoloji gibi farklı alanların katkısıyla geliyor. Dünyada bu kapsamda çok çalışma var. Ama henüz Türk edebiyatında konunun tam anlaşılmadığını düşünüyorum. Zorluğu da var tabii. Her metin size bu olanakları sunmuyor. Farklı disiplinlerin katkısıyla oluşacak ekiplerle verimli çalışmalar yapılacaktır.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

HÖ-MA: *Edebiyatın diğer sanat dallarıyla (müzik ve sinema, tiyatro, plastik sanatlar) bağlantılarına işaret eden çeşitli çalışmalarınız var. Bu konudaki düşüncelerinizi de merak ediyoruz.*

EK: Edebiyat, insan ruhunu incelten, empati yeteneğini geliştiren ve insanı insana en iyi şekilde anlatan bir sanat. Sanat çok boyutlu bir ifade alanı olduğuna göre tüm sanat şubeleri insanın dünyayı anlama ve anlatma çabasının araçları. Müzik, resim ve plastik sanatların duygu-düşünce - biçim parametresinde edebiyatı tamamladığını düşünüyorum.

SAC: *Sinema mı tiyatro mu? Neden?*

EK: Sinemayı tercih ederim. Görsel ve işitsel olarak daha etkili buluyorum. Kurgu, özel efektler, müzik daha etkileyici geliyor.

SAC: *Sinemada en iyi yazın uyarlaması sizce hangisi?*

The Godfather, Bülbülü Öldürmek, Yüzüklerin Efendisi, Fight Club izleyebildiğim iyi uyarlamalar. Türk edebiyatında ise *Anayurt Oteli, Bir Gün Tek Başına, Selvi Boylum Al Yazmalım* gibi iyi uyarlama örnekleri var.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

SAC: *Akademik kariyer sürecinize varoluşsal bir anlam yükleysek bu anlamın nerede hangi kavramlarla aranılacağı konusunda neler söylersiniz? Örneğin İnşa mı? Bir metni tasarlarlarken onu inşa ediyoruz, aslında kendi iç dünyamızı, zihinsel dinamiklerimizi de inşa ediyoruz. En azında bana öyle geliyor. Böyle düşünüyor musunuz?*

EK: Bir metni, bir bilgiyi hatta bazen bir insanı yeniden inşa, adeta yap boz oyunu gibi parçaları farklı bir dizayn içinde yerleştirme, eksikleri tamamlama ve yeni bir bütüne ulaşma olarak düşünebilirim.

SAC: *Kuşkusuz, hepsi son derece verimli, kaynak niteliğinde çalışmalar. Sizi tanımlayan çalışmanız hangisi?*

EK: Edebiyat Coğrafyası

SAC: İkinci bir mesleğiniz olsaydı ne olmayı isterdiniz?

EK: Biyokimya alanında çalışmak isterdim.

SAC: *Sizin için edebiyatın gayesi nedir?*

EK: Edebiyat hayattır, hayatı farklı gözlerden seyretmek.. İnsan ruhunu inceltmek, empati yeteneğini geliştirmek, hayatı daha iyi anlamamızı sağlamak diyebilirim.

SAC: *Edebiyatın neye ve kimlere karşı mesuliyeti vardır?*

EK: Topluma, insanlığa karşı sorumludur.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

SAC: *Edebiyat barışa hizmet eder mi?*

EK: En önemli işlevi olmalı. Barışın vereceği huzuru, sevginin gücünü hatırlatmak...

SAC: *Türk edebiyatının en büyük eksiğini ya da sorununu nerede buluyorsunuz?*

EK: Eleştirel bakış açısının zayıf oluşunda buluyorum.

SAC: *Sizce Tanzimat'tan bu yana edebiyatımıza etki eden Batı edebiyatı konusunda edebiyatımızın bu etkiden kurtulduğunu söylemek mümkün müdür? Ya da bu etki günümüzde başka bir yöne mi evrildi?*

EK: Etkiden korkmamak gerekir. Önemli olan farklı kaynaklardan yararlanarak özgün eserler yaratabilmek. Tabii ki günümüzde çok farklı etkilerle şekillenen bir edebiyat var ve genç yazarlar tüm bu etkilere rağmen özgün eserler yaratabiliyorlar. Önemli olan özgünlüğü ile parlayan eserlerimizin evrensel çizgide yerini alabilmesi. Bunun için de eserlerimizin dünya okurlarına ulaşması gerekiyor.

SAC: *2000 sonrası edebiyat, bir bakıma 21. yüzyılın ilk çeyreği için ne düşünüyorsunuz? Üretilen eserlerden hangileri dikkate değer?*

EK: 2000 sonrası edebiyatı disiplinlerarası bir yaklaşımla geliyor. Tarih, uluslararası ilişkiler, politika, psikoloji her şey var. Anlayabilmek için de geniş bir perspektif gerekiyor. 20. yüzyıl edebiyatı aktif bir okur gerektirir derdik, şimdi aktif, farklı disiplinlerin merceklelerinden bakabilen donanımlı bir okur gerekiyor. Yazarlara gelince, genç yazarları izlemek gerektiğini düşünüyorum. Bir yazarı tek bir eseri ile değil de tüm eserleri üzerinden değerlendirmek gerekir. Ya da en azından ikinci eserini beklemek..

SAC: *Son zamanların en iyi şairi, en iyi yazarı konusunda neler söylersiniz? Genç kalemler arasında hangilerini dikkate değer buluyorsunuz?*

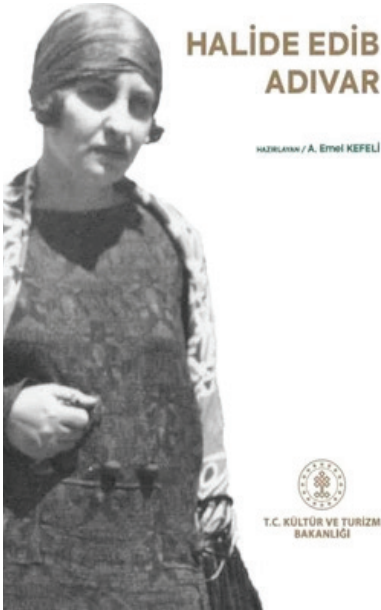
EK: Son yıllarda dikkatimi çeken isimler Barış Bıçakçı, Caner Almaz, Melisa Kesmez, Ömer F. Oyal,... Şiirde Nurduran Duman ve Birhan Keskin, daha geriye gidersek Didem Madak, Lâle Müldür, Nilgün Marmara ilk aklıma gelenler...

SAC: *Batı edebiyatı akımlar dersini okuttunuz. Çalışmalarınız var. Bizlerin de ders kitabı olarak kullandığımız eserler bunlar. 2000 sonrası eğilimler açısından edebiyatın durduğu/duracağı yer noktasında postmodernizmden de sonrası için neler dersiniz?*

EK: Postmodern düşünce hayatın parça parça, farklı yönleriyle oluşturduğumuz bir yap-boz üzerinden algılanması zaten. Biz de böyle bir dönem ve dağılımlık yaşıyoruz. Bu dönemin sonu yine bir neo-klasik dönem olacaktır kanısındayım. Şimdilik duygusal, psikolojik ve felsefi ağırlığı olan eserler hakim gibi. Biçimde yeni arayışlar, hibrit metinler de görüyoruz.

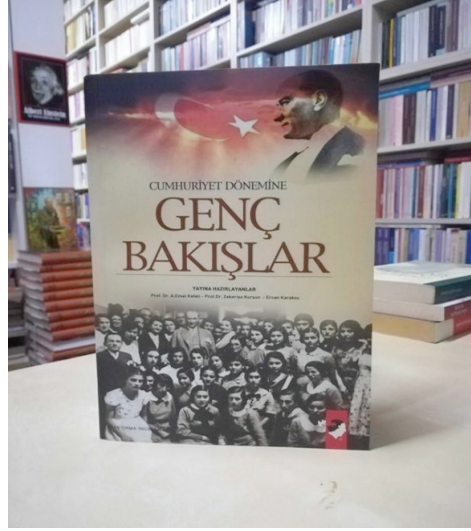
SAC: *Bizim klasiklerimiz var mıdır?*

EK: Divan edebiyatı bizim klasiklerimiz. Belli kurallar çerçevesinde yazılan eserler. Daha sonra bu kurallar çözülüyor ve Batı edebiyatındaki gelişmeler, kendi değerlerimiz ve yaşantımız çerçevesinde gelişen eserler yazılıyor. Milli edebiyatı yaşanan coğrafya yönlendiriyor bir bakıma. Farklı zaman dilimlerinde yazılmış, okuruna verecek mesajı olan eserler de zaman içinde klasikler listesine ekleniyor.

SAC: *Edebiyatımızın hangi alanındaki araştırmalarında eksik görüyorsunuz? Sizce edebiyat sahasında yapılması gereken çalışmalar neler?*

EK: Edebiyat araştırmalarında farklı konulara yönelmek gerekir. Bir şablon bulup aynı-sını farklı bir yazara uygulamak alana katkı sağlayan iyi bir araştırma olmuyor. Dünyadaki araştırmaları izlemek, eserleri yeniden okumak ve farklı bir çıkış noktası yakalamak gerekiyor. Bunun için de eserleri özetlerden okumak yeterli olmuyor. Özetleri aradan çıkarıp malzemeyle doğrudan, aracısız karşılaşmak gerekli. Farklı zamanlarda farklı birikimlerle yapılan okumalar bizi yeni konulara götürür. Ayrıntılar bizi araştırma konularına yönlendirir.

Prof. Dr. Emel Kefeli Editörlüğündeki Eserlerden

SAC: *Günümüzde insana ve doğaya şiddet, çocuk katiller, özellikle kadına ve çocuklara yönelik zedeleyici tutumlar, her türlü zorbalıkla şekillenen ve “şiddetlenerek” çoğalan suç ortamı dikkati çekmekte. Tüm bunların edebiyata yansımaları ise kaçınılmaz. Sizce karanlık bir gelecek ve edebiyat bizi bekliyor mu? Buradan ütopya metinlerinde mi artış olur, distopik kurgu mu öne çıkmaya başlar?*

EK: Yazarların eğilimi yaşananı yazmak, yaşananlar üzerinden bir kurgu oluşturmak. Distopik kurgu ön plana çıkabilir ama zamanla bu da değişecektir.

SAC: *Öğrencilerinize uzun yıllar yazarlar ve kentler dersi verdiniz. Yazarların içinde bulundukları, içine doğdukları mekânlar ya da tahayyül ettikleri mekânlarla kurdukları bağ noktasında gelecekte edebi literatürde nasıl bir kent izleği okuru bekliyor? Özellikle İstanbul’un bu kez ciddi anlamda nostalji olmaya doğru gidişi göz önünde bulundurulursa buradan geleceğin okuruna ne kalır?*

EK: Bir kente nostaljik bakmak biraz da yazarın yaşı ve duygu dünyası ile ilgili. Genç bir yazar yaşadığı ortamı yazıyor. Nostaljiye eğilimli ise şehrin geçmişteki konumuna, özel-

liklerine yöneliyor. Biraz daha yaş almış yazarlar deneyimlerini ve geçmiş zamanı ön plana alıyor. İçinde bulunduğumuz yüzyılda şehrin mazarine yönelen olduğu gibi yaşadığı ortamı kendi bakış açısından değerlendiren, bu değerlendirmeler kendi aidiyetini de yükleyen yazarlar olacaktır. Araştırmacının görevi ise şehrin hangi özellikleri ile hangi yazarın kaleminde nasıl işlendiğini keşfetmektir bence. İşimizin keyifli yönü de bu değil mi?

SAC: *Yapay zekâ ile şekillenen bir nesil var. Yapay zekâ ile yeni bir edebiyat alanı, buna bağlı olarak yeni bir edebî zümre yaratılabilir mi?*

EK: Yaratılabilir. Geleneksel kalıplardan farklı alışılmadık yapılar, şiir-roman, tiyatro-senaryo gibi melez türler yaratabilir. Aynı temayı olasılıklar üzerinden yüzlerce kez farklı versiyonlarda işleyebilir. Ama okur-yazar arasındaki duygusal bağı oluşturmayaacağı, duyguları bir insan kadar derinlikli işleyemeyeceği kanısındayım. Bir yapay zekâ edebiyatı dönemi yaşanabilir. Yapay zekâ-insan arasında ortak yazarlık da oluşabilir. Bu da yaratıcılık açısından ve edebiyat dünyasındaki gelişmeler açısından ilgi çekici olacaktır.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

SAC: *Transhümanizm, posthümanizm, yapay zekâ ile şekillenen insan konusunda ne düşünüyorsunuz?*

EK: Transhümanizm 21.yüzyılda karşılaştığımız, insanın biyolojik ve zihinsel sınırlarının teknolojiyle desteklenmesini hedefleyen felsefi ve kültürel bir akım.

Geliştirilmiş bir insan türünün ortaya çıkması (posthuman) de bu akımı destekleyen görüşleri kapsıyor. Genetik mühendisliği, nanoteknoloji, yapay organlar, beyin çipleri teknoloji açısından önemli adımlar. İnsan ömrünün uzatılması, hastalıkların yok edilmesi güzel gelişmeler. Ama doğanın sitemini bozacağını, insana özgü değerlerin de korunamayacağını düşünüyorum. Kimler bu imkânlara erişebilecek, insanlar makineleşecek mi gibi sorular zihnimi kurcalıyor.

Edebiyat-transhümanizm ilişkisinin ayak sesleri ütopya, distopyalarda hissediliyor. Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*, Ishiguro'nun *Beni Asla Bırakma* adlı eserleri insan tasarımı konusunda önemli sorunları ele alan ve geleceğe hazırlayan eserler. Bu konularda okumalarımızı dünya edebiyatı örnekleriyle çeşitlendirmemiz gerekiyor.

SAC: Edebiyatı bugünün gençlerine bir çıkış yolu olarak önerir misiniz?

EK: Edebiyat değerli ama tek çıkış yolu değil. Sanatla ilgilenmeleri gerekir. Resim, müzik gibi sanat şubeleri de insan ruhunu besleyen kaynaklar. Okumuyorsa çizer, yazmıyorsa bir müzik âleti çalar. Keman çalar, bağlama çalar, heykel yapar. Yeni neslin büyük bir kısmı bu gibi alışkanlıklardan çok uzak. Yine de küçük bir grup var ümit veren.

Nesrin Kefeli'nin Objektifinden

SAC: Yeni yayınları takip ettiğinizi ve bu konuda son derece paylaşımcı olduğunuzu biliyorum. Son zamanlarda neler okudunuz, neler tavsiye edersiniz. Ne okuyacağız?

EK: Takip etmeye çalışıyorum. Son zamanlarda bir edebiyat ödülü jürisinde olduğum için son çıkan genç yazarların kitaplarını okudum. Caner Almaz'ın *Duvarlar* adlı romanı da bu kitaplardan biriydi. Çok başarılı buldum. Bunun dışında edebiyat dışı bazı kitaplar okudum, ya da yeniden okudum. Harari, *21.Yüzyıl İçin 21 Ders*, Chomsky *Hayaller ve Umutlar*

ve Entellektüellerin Sorumluluğu, Julien Benda *Aydınların İhaneti*. Bâki Ayhan T.'nin *Hasta Sevgili Kış*'ı tek şiiirden oluşan farklı tekniği ile etkileyici, son zamanlarda okuduğum özel bir örnek. Hayatı sorgulayan psikolojik derinliği olan, şiir tarihimiz için kalıcı bir örnek.

SAC: *Geçen yıl içinde okuduğunuz en önemli kitap ya da en son okuduğunuz kitapla ilgili düşünceleriniz nelerdir?*

EK: En son Julien Benda'nın *La Trahison des Clercs (Aydınların İhaneti)* adlı eserini ikinci kez okudum. Benda, eserde aydınların siyasi çıkarlarını bertaraf ederek hak, adalet gibi kavramları savunmaları ve akılcı davranmalarının gerekliliğine değinir. Ancak 20. yüzyılda bu misyonlarını unuttukları ve çıkarlarına hizmet etmeyi tercih ettiklerini anlatır. Kendileri için belirlenen misyona ihanet eden aydınları ele aldığı ilk baskısı 1927'de yapılan ikinci kez okuduğum eserin içerdiği görüşlerin güncelliği, dünyada 1927'den beri pek çok sorunun aynen devam ettiğini izlemek açısından ilginçti.

29 Mayıs Üniversitesi'nde...

SAC: *Bugünkü akademik camiaya dair neler düşünüyorsunuz?*

EK: Her dönemin kendine has özelliği vardır. Bu dönemde de akademik ortam zama-na ve zamanın sorunlarına bağlı olarak bazı özelliklere sahip. Önemli olan akademik etiğe uyan, birbirine saygı duyan, düzgün bir iletişim kurabileceğimiz özgür düşünebilen, donanımlı meslektaşlarla çalışabilmek. Sonuçta hepimizin amacı Türk kültürüne hizmet etmek, sağlıklı düşünebilen, geleneksel değerlerini koruyan, vatanını seven bir neslin yetişmesine katkıda bulunmak değil mi?

MA: *Gerek derslerinizde, gerekse yaptığınız bilimsel yayınlarda ve konuşmalarınızda dikkat çeken noktalardan biri geleceğin bilgi, bilim, ilgi ve inceleme alanlarını ön görebilmeniz oldu. Toplumsal ve evrensel yaşam dinamiklerinin yönlendirdiği insanı analiz etmedeki gücünüzün etkisi altında kaldık. Bu nedenle öğrencileriniz olarak size yakın olmak, etrafınızda bulunarak ufkumuzu genişletmek, biliminin evrensel ama köklü, sizin ifade-nizle çok katmanlı ve tüm zamanlara uzanan boyutlarını etrafınızda bulunarak anlamaya çabaladık.*

Teknoloji ve insan zekâsının birleşimiyle oluşan dijital çağda edebiyat ve edebiyat incelemelerinin bugününü ve geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz? Dijitalleşmeye doğru evrilen bilim dünyamızda yeni yetişen akademisyenlere önerileriniz var mıdır?

EK: Dijitalleşme içinde bulunduğumuz yüzyılda bilim dünyasındaki işleyişi, düşünme biçimini ve yöntemlerini tamamen dönüştürüyor. Bilgiye ulaşmak ve paylaşmak ışık hızıyla yapılıyor artık. Yeni çalışma alanları geliyor, farklı bakışlarla yeni yöntemler geliştiriliyor. Ancak veri güvenirliliği/güvenliği, sahtecilik, bilgi kirliliği gibi sorunlarla da bizi karşı karşıya bırakıyor. Bu durum da bilim insanlarına – her zamankinden fazla- bilgiyi kontrol etme, doğruluk ve etik konularda sorumluluk yüklüyor.

Ama bu çağda yaşadığımıza göre yeniliklere açık olmalı, tüm yenilikleri izlemeli ve tek- Ama bu çağda yaşadığımıza göre yeniliklere açık olmalı, tüm yenilikleri izlemeli ve teknolojinin olanaklarından yararlanmalıyız. Kitaplara da sahip çıkmalıyız. Okurken kitapla aynı zevki vermese de pdf kitaplar, internet ortamında kolayca eriştiğimiz kaynaklar, pdf dergiler bizler için büyük şans diye düşünüyorum.

Klasik bilgiyi ve bilgiye ulaşma yöntemlerini özellikle de bilimsel etik konularını göz ardı etmeden daima yeniliklere açık olmak gerekiyor.

SAC: *Birkaç cümle ile özetlemek gerekirse sizce şu an dünyada neler oluyor? Bu olan her ne ise dünya ya da memleket kültür ve edebiyatına etkisi ne olur?*

EK: Dünya, ekonomik kırılganlıkların büyüdüğü, jeopolitik rekabetin arttığı, savaş rüzgârlarının estiği, çocukların öldüğü, annelerin ağladığı, iklim değişimlerinin görüldüğü zor bir süreci yaşıyor. Bebeklerin, annelerin acılarına tanıklık ettiğimiz, haksızlıkları izlediğimiz günlerin bir an önce sona ermesi, mutlu ve huzurlu bir dünyada barış içinde yaşamak hepimizin arzusu.

Bu durumdan ülkemiz de etkileniyor kuşkusuz. Dolayısıyla edebî eserlerde de bu zorlukların izlerini görüyoruz. Bu eserler toplumun travmalarını, sıkıntılarını geleceğe aktararak önemli bir işlev yükleniyorlar. Unutmayalım ki toplumlar deneyimlerle gelişir. Edebiyat, tarih ve sanatın şubeleri bu deneyimleri kayıt altına alır. Bugün yaşadığımız sıkıntıların hem ülkemiz hem de dünya gençleri için, gelecek nesiller için önemli deneyimler olduğunu düşünüyorum.

Doğan Hızlan ile...

MA: *folklor/edebiyat dergimize alan editörümüz olarak yayın kurulumuzda bulunarak destek veriyorsunuz. Bu desteğinizle dünya edebiyatına da sayfalarımızı açıyoruz. folklor/edebiyat dergisi yazar ve okurlarına bu sayıyla ilgili neler söylemek istersiniz?*

EK: *folklor edebiyat'ın alan editörü olarak yayın kurulumunda olmak benim için özel bir görev. Bütün ekibin ne kadar titizlikle çalıştığını ve derginin geniş bir coğrafyada ilgiyle izlendiğini biliyorum. Teknolojinin olanaklarından yararlanması, dijital çağa uyum sağlamak amacıyla önemli adımlar atmasını ve değerli araştırmacıları buluşturmaya gösterdiği titizliği de övgüye değer buluyorum.*

21. yüzyıl edebiyatı, sınırları kaldıran, türleri harmanlayan, teknolojiyi ve kimliği sorgulayan, doğaya ve insana yeniden yönelen bir edebiyat. Edebiyat artık dijital ortamda, çok sesli, çok kültürlü bir yapı içinde varlığını sürdürüyor. Günümüzde hayata -eskiyi de unutmadan- yeni bakış açılarıyla yeniden bakma/yorumlama ihtiyacı kuvvetle hissediliyor.

Geçen yüzyıldan gelen metinlerarasılık, oyun, ironi, gerçek ile kurgu arasındaki belirsizlik yerini yavaş yavaş daha duygusal ve sade biçimlere yerini bırakmakta, iç monolog, psikolojik derinlik önem kazanıyor. Kadın yazarlar, temaları, cinsiyet merkezli bakış açıları daha görünür hâle gelirken biyografi türü ön plana çıkıyor. Distopya kavramı etrafında şekillenen eserler deneysel anlatılar, hibrit türler kapsamında izlediğimiz roman, şiir, deneme, grafik roman, film ve müziğin iç içe geçtiği anlatılar...

Tüm bu değişimleri yansıtan özellikte bir sayı olmuş özel sayı.

Sanatın varolanı görünür kılma, anlamlandırma ve yeniden inşa gücüne işaret eden, insanın dünya ile kurduğu varoluşsal ilişkiyi irdeleyen inceleme; okurun anlamı kavrama

aşamasındaki dikkatini nasıl kullanabileceğini vurgulayan ses-anlam ilişkisi odaklı araştırma; kadın ve edebiyat çerçevesinde bir kadın biyografisi ve Frankofon Cezayir edebiyatında kadın, kimlik ve aşk konulu çalışma; distopya ve kent distopyası kavramları ve modern insanın yalnızlığı ve yabancılaşmasını vurgulayan incelemeler; Behçet Aysan ve Ülkü Tamer örnekleri üzerinden coğrafya merkezli okumalarla yaşanan coğrafyanın yazarları ve hayal dünyalarını nasıl beslediği konusuna odaklı araştırmalar; yeniden yazım/biçimlendirme merkezli bir Kemal Tahir okuması; Yaşar Kemal-Orwell karşılaştırması, psikanalitik okumalar, korku sineması, toplumsal cinsiyet, okur-metin ilişkisi, modern biyografik söylem ve sanatçının kam(la)ştırılması gibi konularla edebiyatın genç akademisyenler tarafından nasıl yakından izlendiğini ve uygulamalarla Türk edebiyatına nasıl verimli katkılar sağlandığını gösteren bir sayı.

Mihrican Aylanç ile ...